

Arrate Egañarekin solasean:

Errenteriako idazle bat Bermeon

Mikel Zabaleta

O arso aldizkarian aipatu zidatenean Arrate Egañak Errenteriako idazleak Lizardi Saria irabazi zuela, iruditu zitzaidan aukera ezin hobia zela elkarrizketatzeko, plazer hutsa baita aspaldiko adiskidearekin elkartzea.

Arrate Egañaz oroitzean, izan genituen hemezortzi urte haiek itzuli zaizkit eta, horiekin batera, une berezi pilo bat, eta orain dela urte dezente gaztetxo gisa bizi genituen oroitzapen polit eta alaiak.

Arrate eta bere anaia eta ahizpa, Jon eta Amaia, bizilagunak nituen nik. Jonekin kuadrilan ibiltzen ginen "tontodromoan" gora eta behera, denbora pasa, diru gutxi eta burutazio ugari.

Haien etxean elkartzen ginen, Egañatarren lagun guztiekin batera, "tocadiscosa" etengabe martxan zegoen gela hartan, liburuz eta diskoz inguratutik. Beraiei esker ezagutu nituen Lou Reed, Velvet Underground, David Bowie, The Cure... eta beste hainbat talde eta abeslari. Diska berri bat lortzen genuenean haien etxera eramaten genuen

entzuteko. Arrateri eta gaur egun senarra duen Markosi esker literaturaren eta filosofiaren autore asko ezagutu nituen: Mishima, Nietzsche, Adorno eta enparauak.

Nolanahi ere, nork bere bidea egin zuen, eta haiek Bermeora bizitzera joan ziren. Horregatik esaten dut solas honi esker –ez baita elkarrizketa niretzat– suspertu egin zaidala lagunarekin hitz egiteko gogoia, aberasten zaituen pertsona horietako bat da eta. Gaur egun zaila bihurtu da interesgarria den lagun batekin berbaldi gozo bat edukitzea...

Arratek *Giltza* liburuari esker irabazi du 2011ko Lizardi Saria. Aurkeztu ziren hamaika lanen artean irabazle atera da Errenteriako idazlea, eta lan hori argitaratu egin da jada. Lizardi Sariak haur eta gaztetxoei zuzendutako alorrean garrantzi nabarmena dauka, ikusi bestela aurreko urteetako saridunak zeintzuk izan diren: Mariasun Landa, Bernardo Atxaga, Felipe Juaristi...; horien artean gure Arrate aurki dezakegu dagoeneko.

– 1963. urtean jaio zinen, Bob Dylanen egunean (maiatzaren 24an). Bob Dylan aipatzen dugunez, zelako garrantzia izan dute horrelako abeslariak zure gaztaroan, eta mundua ikusteko zure eran?

Abeslari horien eskutik, kontrakulturara hurbildu ginen, eta adierazten zuten protesta gertukoa genuen, nahiz eta Dylanen kasua bitxia izan: denek profetatzen hartu, eta berari bost. Alderdi erakargarri hori ere badu abeslariak, kontraesanak ederrak dira.

Nire garaian ez genbiltzan azkeneko abestiaren zelatan, aitzitik gu baino helduagoak ziren anai-arrebek, edo osaba-izebek nire kasuan, entzuten zutena entzuten genuen guk, eta gero lagunekin komentatu; 60-70 hamarkadetako pop eta rock musikari onak zeuden. Musika entzutea jarduerarik dibertigarriena zen, pelikulak ikustea erekin batera. Herrian bertan ere eskaintza kultural

Arrate Egaña

Foto: Carmina Jiménez

interesgarriak egoten ziren: antzerkia, Xenpelar elkarteak eskaintzen zituen ikastaroak, homosexualen eta emakumeon foroak... Aspertzetik ez zegoen.

Pertsona baten unibertsoa ez da soilik irakurketez osatzen, musikak inguruko mugimendua jasotzen du, adierazle nabaria izaten da; eta zineak, eta telebistak, eta gainontzeko espektakuluek..., inguruan mugitzen den jendea ahaztu gabe, jakina.

– 1980ko urteak hain zuzen, Erreterian, urte latzak baina alaiak ere izan ziren guretzat. Esadazu burura etortzen zaizun lehenengo kolorea, eta horrekiko ideia zabaldu.

Bat baino gehiago, kolore ugari etortzen zaizkit burura: guardia zibilarren berdea, polizia nazionalaren urdin iluna, grisen gris makala, ejertzitoaren marroia... Eta ibai gizajoaren kolore anitzak, tindategitik pasatu ondoren: hura bai psikodelia-festa! Bertan lehendabizikoz ahateak ikusi nituenean liluratuta geratu nintzen.

Garai hartan, egoera politiko eta sozial berritza baten barruan mugitzen ginen, kalea gori-gori zegoen, droga erraz edonon, manifestazioak, institutuko bilkurak eta atxiloketak. Gazte guztiak dituzte anekdota ugari kontatzeko, gogoratzeko, baina nik inpresioa dut gureak mundialak zirela. Hasieran dibertigarria suerta zitekeen poliziaren aurrean korrika egitea, Sanferminen antzera, baina zure gertuko bat atxilotu eta torturatu egiten zutenean, gauza aldatzen zen. Nolanahi ere, horrelako giroetan ere adiskidetasuna sortzen da, maitasuna, parranda, eta une latzak, zoriontsuekin tartekatzen ziren.

Posfrankismoaren euforia indarrean jarraitzen zuen errepresioarekin batera zetorren; oso egoera bipolarra. Justizia injustua zen, komunikabidek gezurren garraioa, batzuetan beldurra, bestetan amorrua. Horrelako egoeren nahasmenduak bizitza surrealista eta lisergiko samarra bihurtzen zigen, nahiz eta guretzat hura dena "normala" izan: umek eta gazteek sekulako gaitasuna dute edozer-tara moldatzeko.

Nik uste dut gutako askok erlatibismoaren eratu ditugula mundua ikusteko era eta gure irizpide etikoak.

Giro horretan kokatzen da zure *Kixmi elurpean*, gazteentzako nobela...

Kixmi elurpean nobelan garai hartako istorioak bildu nahi izan nituen, baina ezin: biltzen jarrita, mila oroitzapen etorri zitzaizkidan tropelean, eta asko gordinegiak ziren. Nola harrapatu jende

hura guztia, gertakizun haiek, institutuko giroa, eta idazki batean gorde? Hautapen bat egin behar izan nuen libururako eta istorio gehienak beste baterako utzi. Soilik institutuko anekdotak kontatzeko Lur entziklopediak adina tomo beharko nituzke.

– Nola sartu zitzaizun Literaturarako grina? Haurtzarotik edo gaztaroan...

Osagaia dut nonbait, "ez zait sartu", eta batzuetan kanporatzen ere saiatu naiz. Beti gogoratzen dut nire burua idazten eta margotzen, haurtzaroan ere. Horrela esanda, pagotxa ederra dirudi, baina askotan pentsatu dut gurutze bat ere badela, inoiz bakerik ematen ez dizuna, unero gehiago eskaka dagoen idazteko grina aseezina. Krisialdiak krisialdi, ordenagailuaren aurreko arratsalde inspiratu baten ondoren zoriontsu sentitzen naiz, ezin dut ukatu.

– Erreteriarako Institutuan zer bilakaera izan zenuen zure joera hori finkatzeko?

Literatura irakasleekin ondo moldatzen nintzen, eta irakurtzera bultzatzen gintuzten, nahiz eta garai hartan ez nion inori aitortu idazten nuenik; frikia omen zen idaztea. Zaletasun hori ez onartzeak arazoak ekarri dizkit, idazteko prozesua atzeratu eta baretu zidan; gerora, zaletasuna baino zerbait gehiago zela konturatu nintzen.

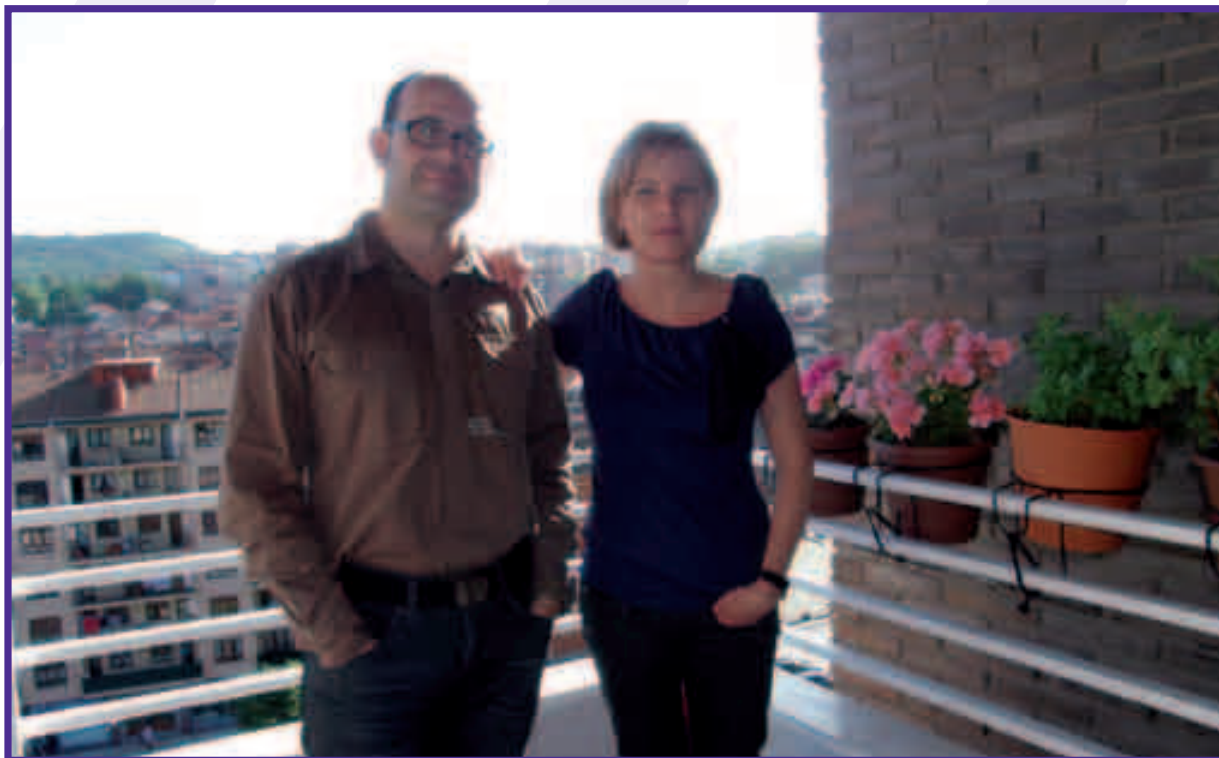
Institutuan bertan irabazi nuen nire lehenengo sari literarioa; horrenbestez, irakasle batzuek aholkuak eman zizkidaten, liburuak oparitu... Saria motxila bat eta kantinplora bat zela uste dut. Hala ere, hura ez zen institutuan bizi izan nuen unerik inportanteena, bazeuden bestelako bizipen askoz gogoangarriak: BUPitoen ehiza oroitzen duzu? Eta elurra ari zuenean? Irakasleek ezin zuten egoitzan sartu...

– Aipatu garai hartan gehien gustatzen zitzaizkizun autoreak. Zergatik?

Ez naiz oroitzen. Garai hartan denetik irakurtzen nuen eta irizpide handirik gabe. Klasikoak, emakumeak, yogiak, amerikanoak... Eta genero desberdinetakoak. Aldatzea gustuko nuen, gai batetik bestera, nahiz eta horrekin indarrak sakabanatzen ziren.

– Garai hartan pinturan ere aritzen zinen...

Bai, orain baino gehiago; sortzeko beste modu bat zen, eta maite nuen margotzea. Idazteak bezala, margotzeak ere denbora luzea kentzen zidan, bizimodua izan zitekeen. Zenbait artista miresten nituen, Ion Etxebeste irakaslea eta Xenpelar inguruan elkartzen zirenak, besteak

Mikel Zabaleta eta Arrate Egaña

Foto: Carmina Jiménez

beste. Nahi dugun guztia egiteko denborarik ez dago ordea.

– Bermeora joatearekin batera, zure bizitza aldatuko zelakoan nago. Behin bermeotartuta, murgilduta, non geratu zen Erretereria?

Hara joan nintzen berehala itzultzeko asmoaz, baina ez zen horrela gertatu, Bermeon jarraitzen baitugu. Pozik nago, herri indartsua da, nortasun handikoa. Amultsuki hartu gintuzten eta zoriontsu bizi gara, ni Bilbon gehiago mugitzen banaiz ere; hirian lantokia dut eta lagun batzuk. Hiria estresagarria da, hala ere.

Erretereria non gelditu den? Bihotzean eta gogoan. Eta ez da esaldi hutsal bat.

– Hortaz, Bilbon egiten duzu lan, Hezkuntza Sailean. Zein da zure eginbarra?

ISEI-IVEIn egiten dut lan, EAEko ikastetxeetako ebaluazioa egiten dugu, derrigorrezko etapetan, Ebaluazio diagnostikoa, esaterako, edo nazioarteko ebaluazioak, PISA edo TIMSS kasu. Probak prestatzen ditugu, eta ikasturte zehatz batzuetako ikasle lagin osoa ebaluatzen dugu. Lan guztien antzera, alde onak ditu eta ez hain onak; lana da azken finean. Alde sortzaile txiki bat du, hori da politena (proben diseinua). Emaitzak interesgarriak izaten dira, sistemaren erradiografia erraldoi bat da eta.

– Literaturara itzuliz: zergatik aukeratu duzu haur eta gazte literatura?

Egoeraren arabera izan da, Bermeora joatea bezala, eta urteak eman ditut eginkizun horretan. Egia esateko, ez da aukera kontziente bat izan. Alabak jaio zirenean mundu horretara hurbildu nintzen eta oso gustura aritu naiz horretan. Edonola ere, idatzi dut helduentzako ipuinen bat, eta horretan nabil orain ere. Dena den, idaztean ez dut hartzailera kontuan hartzen, nire guraria baizik, azken finean edozein generotan egon daiteke literatura.

– Hogeit bat liburu inguru argitaratu dituzu, eta sei sari irabazi. Zein liburuk eta zein sarik eman dizu poz handiena?

Ez naiz oso posesiboa; liburu bat egin, sari bat lortu, eta hurrengoaren bila abiatzen naiz (oso astiro, denbora asko behar baitut idazteko). Baina publikazioak zein sariak pozten naute, jakina, denek dute oroitzeko zerbait. Oroitzen dut lehendabiziko saria, Salamankakoa, inguruko jendea orduan hasi zen konturatzen idazten nuela; Bermeon irabazitakoa, kanpoan nengoen eta aitak hartu zidan; Bilbokoan idazle lesbiana batek banatzen zituen eta ikusgarria izan zen Bidebarrieta liburutegian antolatu zena, SMkoa, Lizardi Saria... Liburuen artean ere, bakoitzak bere ibilbidea du: bat braillean atera zuten, beste batean

nik egin nituen marrazkiak, gazteentzako nobela Erreterian kokatu nuen...

Jendeak ez du sariak irabazteko idazten baina, egia esateko, liburu bat argitaratzean edo saritua izatean ere bultzadaxo bat jasotzen duzu.

– Kontatu gutxi gorabehera ipuinaren nondik norakoa.

Liburuak bi ildo nagusi ditu: batetik, giltzaren istorioa; hasieran, Niko pozik dago etxeko giltza eskuan duela, askatasuna eta heldutasuna irudikatzen duelako. Giltza horrek, ordea, nolabaiteko botereaz baliaturik, mutilaren desioak betetzen ditu, baina ez berak nahi duen moduan. Bestetik, misteriozko istorio bat dago, auzoan lapur bat dabilelako, eta Niko, lagunekin batera, lapur hori aurkitzen saiatuko da.

Bestetik, Nikoren bizimodua aztertzen da, auzoko giroa, lagunaren arteko harremana, familia, maitasuna... Horrek denak testuingurua marrazten du. Narrazioa gure herriko Olibet auzoan gertatzen da.

Hortaz, abenturaz gain, eduki emozionalak ere erabili ditut.

– Influentziak: non daude zure literatur iturriak?

Ez naiz eraginez ohartzen, baina irakurketek nolabaiteko pisua izaten omen dute. Gaur egun klasikoak ezinbestekoak direla boladan dago, eta neurri batean ados nago irizpide horrekin, baina idazle garaikideak eta herrikideak ere garrantzitsuak dira niretzat; hurkoen (edo) begiradaren bidez ikustea interesgarria eta atsegina izaten da.

Mariasun Landa (aspaldian elkarrizketa bat egin nion aldizkari honetarako, eta bere liburu guztiak irakurri eta gozatu ere egin nituen; horrela hasi zen harreman literario eta pertsonal eder bat), Eider Rodriguez izugarri ona iruditzen zait, eta ez herrikoa izateagatik, Harkaitz Cano, Alice Munro, Carver, Jon Bilbao... eta beste hainbeste. Ipuingilez aparte beste idazle mota batzuek ere erakartzen naute, saiakera edo poesia... Hala ere, ez dut hainbesterako ere irakurtzen, orduak ematen ditut telebista edo beste pantailen aurrean, edo mendian paseoan.

– Maiz itzultzen al zara herrira? Nola ikusten duzu? Uste duzu asko aldatu dela urte hauetan?

Noizean behin etortzen naiz, familiarekin eta betiko lagunekin elkartzeko; gogoz beti. Batzuetan noraezean ibiltzen naiz aldaketak miatzen; eroso dago herria, politago apika, nahiz eta faltan dudan antzinako itxura urbano eta desordenatua. Ibaiaren kirats eta kolore haien falta ordea ez dut.

Aldatu da, noski, gu bezainbeste, bestalde. Bidezkoa da, aldaketak ez ditut erresuminez hartzen: zer dela eta iraun behar zuen Erreterian nik buruan gorde nuen bezala? Nolanahi ere, Reina zinea, Guria, Bingen, Gaspar tabernak, piramide maya zirudien hasierako tontodromoa, Iztietako parke basatia, itsas behera zegoenean agertzen ziren barrikadetako pusketak...

– Ezagutzen al duzu herriko giroa?

Ez dut iritzi osatu bat. Bertako adinkideek zera esaten dute, kaleak korritzean ezagunik nekez topatzen dutela, eta asteburuetan bizitasuna sumatzen dela baina, neguko edozein ostegunetan, kasu, arratseko zazpitan inor ez dagoela kalean: sinestezina! Madalenetan buelta bat eman-go dugu eta ikusiko dugu, ados?

– Ados, Arrate, ea egia den eta txunpa-txunpa dantzatu egingo dugu elkarrekin...

